

Spin, Spin, Sheherazade

ORLA BARRY / EINAT TUCHMAN

Schaapherderinnen die hun vrouwtje staan

Pieter T'Jonck
Gezien op 03 augustus 2019
Muzee, Oostende
TAZ#19

In 2017 verbaasde de Ierse kunstenares Orla Barry op het Performatik festival met een performance over haar leven als schapenkweker nadat ze een paar jaar eerder Brussel voor Ierland verruilde. Bij de tentoonstelling 'Wintrum Frod' in Oostende presenteerde ze een vervolg op dat verhaal. Actrice Einat Tuchman speelt telkens Barry's rol.

15 AUGUSTUS 2019

'Wintrum Frod' is een duotentoonstelling van Barry zelf en Els Dietvorst in MuZee, Oostende. De titel is oud Engels voor 'winterwijsheid', en vat zo kernachtig samen waar het hier om gaat. Het leven op een boerderij bracht een heel ander soort kennis van de wereld, en heel andere relaties met mensen en dieren voort dan het leven in een grootstad. Aan de ene kant veel minder jachtig, aan de andere kant ook lastiger en zwaarder. Schapen hebben er namelijk geen boodschap aan dat je er een dagje tussenuit wil.

Dat verschil uit zich ook in de wijze van kennisoverdracht. Onder boeren gebeurt dat nog vaak op de aloude, orale wijze. Het gaat dan ook om kennis die zich niet leent tot de strikte procedures en regels van een hoogtechnologische samenleving. Op een boerderij heb je te maken met levende wezens. Je moet in een oogopslag kunnen inschatten hoe het met de dieren gaat en of je ze kan kweken. Dat schept een hiërarchie tussen mensen die 'in the know' zijn, en nieuwkomers als Barry. Het maakt ook dat verhalen en inzichten altijd wel weer een tikje anders zijn, naargelang de verteller.

Toen ze actrice Einat Tuchman vroeg om haar rol te spelen in de performance in 2017 op Performatik, verbleef die lange tijd op de boerderij, en arbeidde ook volop mee, om zo alles over het boerenleven aan de weet te komen. Ze noteerde haar ervaringen, en overlegde er dan over met Barry, die het hare toevoegde. De resulterende tekst, 'Breaking rainbows' , was dus ook het product van zo'n orale overdracht, die persoonlijke verhalen tot gemeengoed maakt.

Dat leverde ook, al zou je dat niet verwachten, een haast komische voorstelling op: samen met een tegenspeler (Derreck Devine of Marcus Lamb (!), danste

Tuchman heen en weer op een berg ruwe schapenwol. De kijkers kregen de keuze uit een palet verhalen, en konden aangeven wanneer ze aan een volgend verhaal toe waren.

Je kreeg dus geen samenhangend portret van een boerenleven, maar een rocamboleske opeenvolging van anekdotes die treffend de cultuurschok weerspiegelden die de verhuis van Brussel naar het Ierse platteland, en van de kunstwereld naar het boerenleven veroorzaakten. Maar de manier waarop het publiek met het verhaal aan de loop kon gaan weerspiegelde ook, alweer, hoe een verhaal in zo'n cultuur, gedeeld raakt en doorgegeven wordt, niet noodzakelijk op een manier de oorspronkelijke subjectieve ervaring juist vat.

Tijdens 'Wintrum Frod' werkte Barry het gegeven op een andere manier uit. Dat werd de voorstelling 'Spin, Spin, Sheherazade'. Enkele van de verhalen en anekdotes die ze met Tuchman noteerde, drukte ze af op panelen, die hier, zoals spiegels in een kledingwinkel, pivoterend ophangen aan metalen standaarden. Die staan in een kring in het museum, en zijn zo permanent te lezen. Maar de voorstelling maakt er een bijzondere ervaring van.

De cultuurschok van de verhuizing de kunstwereld naar het boerenleven

De titel alleen al: Sheherazade is de listige vrouw uit duizend-en-een-nacht die erin slaagt om haar executie telkens weer uit te stellen door de moordend jaloerse sultan verhalen op te dissen. Ze spint die elke nacht weer zo lang uit dat het einde moet wachten tot de volgende dag. De nieuwsgierige sultan geeft haar elke keer weer uitstel van executie. Je zou kunnen denken dat de schaapsboerderin net zo verging, ze houdt de mannen in de buurt, die maar al te nieuwsgierig zijn naar dat vreemde nieuwe koppel vrouwen aan het lijntje met praatjes, uitvluchten, humor en soms ook een wat venijnige *practical joke*. De verhalen van Barry zijn een picareske roman in miniatuur.

Maar de titel slaat niet enkel, zelfs niet in de eerste plaats, op de omstandigheden van de schaapherderinnen in een eerder vijandige, ruwe context. Ze slaat vooral op de manier waarop Tuchman ze deze keer vertelt. De actrice staat tussen het publiek, terwijl Barry opzij, aan een klein tafeltje, toekijkt. Een toeschouwer mag beginnen: hij of zij kiest een paneel, waarop Tuchman van wal steekt. Ondertussen steekt Barry een sneetje brood in een broodrooster. Als dat er weer uit wipt, is het voorbij. De toeschouwer moet dan met een post-it aangeven waar ze beland zijn in het verhaal en de post-its doorgeven aan een volgende toeschouwer. Die dan een ander -of hetzelfde- verhaal kiest, waarna de procedure herbegint tot uiteindelijk alle verhalen verteld zijn.

Er is één uitzonderingen op de regel. Een verhaal is niet gemonteerd tegen een staander, maar afgedrukt op twee panelen die tegen de muur leunen. Ze kregen ook een andere grafische vorm: de tekst loopt uit in een omgekeerde driehoek. Dit verhaal deelde Barry blijkbaar niet met Tuchman, en staat ook los van het boerenleven. Ze leest het zelf voor. In ruil voert Tuchman ondertussen een suggestieve dans uit.

Er zijn ook een paar variaties. Bij een verhaal over keuringen van schapen krijg je ook fotobeelden te zien. Als het over de 'Annual Big Meeting' van alle boeren gaat, krijgt een deel van het publiek een staf in handen om instemmend op de grond te tikken bij het woord 'Shepherd'. Alsof we deel uitmaakten van deze grote vergadering.

Het effect van de procedure is soms hilarisch, want niet zelden moet Tuchman stoppen bij één of andere ‘cliffhanger’ in een verhaal. Daardoor merk je pas volop hoe de verhalen vol lopen met onverwachte wendingen en momenten van suspense of angst voor wat er te gebeuren staat. Maar dan volgt er ook altijd weer een grappig-ondeugende commentaar, en blijkt dat Barry zich listig uit weet te redden of al te lompe belagers het nakijken geeft.

Onbevangen verhalen over een omgeving waar niemand zich kan verstoppen, en de inzet van ontmoetingen onveranderlijk maar al te reëel is. Dat is echt een ander leven.